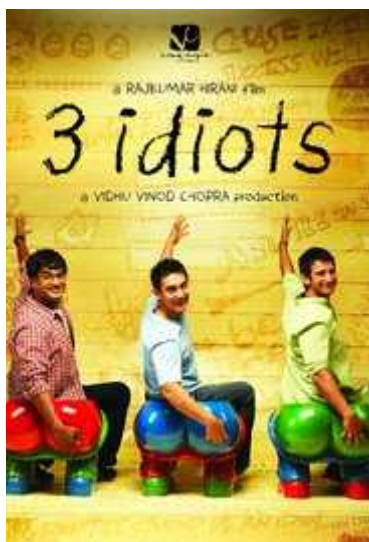

FILM **TRI IDIOTA** I POTRAGA ZA SRETNIM I ISPUNJENIM ŽIVOTOM

Ovaj indijski film je izvrsna priča o tri prijatelja koji se upoznaju na studiju, dijele zajedničke sretne i nesretne trenutke i nakon studija se naprasno rastaju. Glavni lik filma, Rancho, iskrada se nakon dodjele diploma i od tog trenutka više ga nitko nikada nije vidio. Deset godina kasnije Raju i Farhan, preostala dva "idiota", dobijaju prvu vijest o svome prijatelju, napuštaju sve i polaze u potragu za njime, za čovjekom koji je toliko dobra učinio za njih, koji im je nepovratno promjenio živote na bolje i praktički od njih učinio sretne, samostalne, samosvjesne i odrasle osobe. Za vrijeme putovanja prema mjestu gdje se njihov prijatelj navodno nalazi, kroz njihove reminiscencije, gledateljima se prezentira priča o dubokome prijateljstvu i o jednom nesvakidašnjem čovjeku koji može pozitivno utjecati na svačiji život i koga bi svatko poželio za prijatelja, pa makar i preko ekrana - i to je više nego dovoljno.

Rancho je tip čovjeka koji se ne uklapa niti u jedan kalup, model mišljenja ili stereotip. On je naprosto Rancho, jedan i neponovljiv. Kroz život ide svojim putem i što je najbitnije uživa u svakom trenutku svog životnog puta iako ga sudbina nije pomazila i iako bi, da je imalo sklon tome, mogao opravdano navesti tisuće logičnih razloga zašto je nesretan, depresivan ili nezadovoljan. Ostaje bez roditelja kao vrlo mali, radi kao sluga na jednom bogatom imanju, kada primjete da je jako inteligentan i da voli učiti dobija zadatak da uči, piše zadaće i u konačnici da ide u školu umjesto razmaženog sina lokalnog moćnika. Po istom principu ide i na fakultet - da ga završi umjesto tog bogataša tako da sin velikog "bossa" dobije diplomu i ugled koje donosi obrazovanje.

Zamislite sebe ili bilo koga koga poznajete u datoj situaciji. Rancho je praktički je osuđen da čitav život uči, radi zadaće i u konačnici i studira a da na kraju nema čak ni nagrade u vidu diplome, dobrog posla ili društvenog ugleda koji donosi diploma na prestižnom sveučilištu. Većina ljudi koje poznajem kukaju i kada sve navedeno moraju raditi za sebe same a kamo li za nekoga drugoga. Petnaestak godina učenja, školovanja, istraživanja i nakon toga treba sve to još predati nekome drugome tko će pokupiti lovorike. Ali Rancho je sretan. I to ne samo da je on sretan nego je i sretan čitav krug ljudi koji je imao sreću imati ga uz sebe sa izuzetkom štreberskih profesora kojima je rancho bio "pain in the ass" jer je neprestano dovodio u pitanje njihove metode i smisao njihovih predavanja i štrebanja kao takvog.

Gdje je tajna? Zašto je sretan i zašto je ta sreća tako uvjerljiva u filmu kada meni samome kada pročitam gore napisane retke Ranchova priča izgleda kao neuspjela, sapunasta bajka od koje bi se u najboljem slučaju mogao napraviti osrednje dobar crtić?

die
Epiktet
für Anfänger
Eine Lese-Einführung
von Georg Weidert

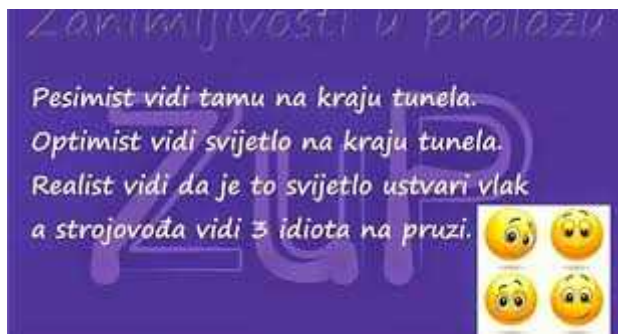
Kada se raščlane i proanaliziraju njegov život i ponašanje otkriva se da Rancho nesvjesno slijedi najvažnije savjete drevnih grčkih filozofa koji su živjeli filozofiju, nastojali uz pomoć filozofije poboljšati i svoj život i živote svojih sugrađana, te se koliko je moguće više približiti idealu ovozemaljske sreće. Epiktet kaže da je cijeli svijet podijeljen u dvije zone i da naša sreća ili nesreća ovise o tome prepoznamo li te dvije zone i tretiramo li ih na pravi način. Zona 1 je naš mikrosvijet, naša osoba i naše razmišljanje i to je dio oko koga se treba brinuti, na kojem treba raditi i kojeg treba usavršavati jer je on u najvećoj mjeri pod našom kontrolom. Zona 2 je izvanjski svijet i prilike u kojim smo se rodili tj. stvari na koje mi ne možemo odsudno utjecati. Prema Epiktetu, tko želi živjeti sretnim životom mora se posvetiti zoni 1 i nju u potpunosti kontrolirati a stvari van naše kontrole prepustiti Bogu, usudu, sudbini, američkoj vladi, Trumpu ili kako već percipiramo splet sila koje upravljaju svijetom. Naš Rancho je sretan zato što vlada svojim svijetom i čini sve što može s onim što mu je dano. Ne žali se na sudbinu, Boga ili nešto treće nego sam gradi prvo svoj unutrašnji svijet, svijet svojih misli, a zatim svoje navike i mikrosvijet oko njega. Reinhold Niebuhr je Epiktetova razmišljanja sažeo u sljedeću rečenicu: "Bože daj mi da s mirom prihvatim stvari koje ne mogu promjeniti, hrabrosti da radim na onima koje mogu mijenjati i mudrosti da prepoznam koje su koje". Ranchondasa sudbina nije uopće pomazila ali on se njome niti ne bavi jer je to van njegovog dosega - on svu svoju snagu i energiju posvećuje svojim mislima, svome radu, učenju, istraživanju i krugu prijatelja oko sebe. To je njegov svijet, svijet pod njegovom kontrolom i svijet u kojem prevladavaju predan rad, dobro raspoloženje i optimizam, unatoč svemu.

Kada stvari postanu gotovo nepodnošljivo teške Rancho izgovara najpoznatiju rečenicu filma: "Aal izz weell", ("Sve je dobro," na seljačkom engleskom) i podsjeća sebe i druge da stvari nikada nisu tako loše kako se čine u prvi mah i da se, ako se ne klone duhom, uvijek pronade neko rješenje za sve probleme, a vrlo često se nešto što izgleda kao nesreća ili problem na prvi pogled kasnije prometne u nešto jako dobro i pozitivno, a takvih je nekoliko primjera u filmu.

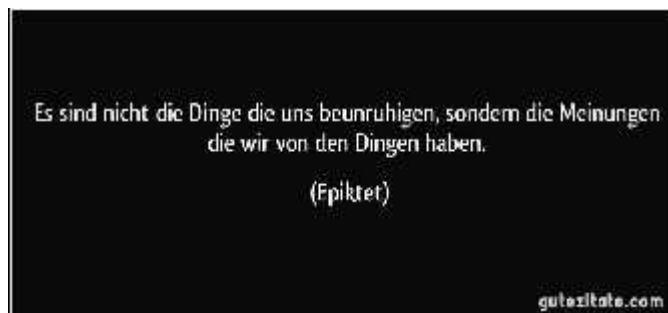

Druga filozofska vrlina koja proizilazi iz Epiktetovih razmišljanja, a koju Rancho savršeno utjelovljuje, je potpuna usredotočenost na sadašnjost jer sadašnjost je jedino što imamo. Budućnost nikada neće doći. Ako razmišljamo o vremenu za 5 ili 15 godina sve će samo ostati na apstrakciji i našim planiranjima i umišljanjima jer ćemo to vrijeme moći iskusiti i iskoristiti za dobro ili loše samo kada ono postane naša sadašnjost. Kada to imaginarno vrijeme postane SADA onda je ono živo za nas a sve drugo je tlapnja i samozavaravanje. Uvijek imamo samo SADA i uvijek imamo samo ljude oko sebe. Rancho daje svoj maksimum u sadašnjosti a upravo zbog toga mu budućnost ide na ruku jer je on praktično i kreira svojim angažmanom u sadašnjosti. Usporedite Ranchov život, rad, ponašanje i razmišljanje sa ovim tipičnim izjavama koje siguran sam čujete često i u svojim glavama i oko sebe: "Sada ću još odraditi ovu glupu srednju školu i onda ću studirati ono što volim." Ali kada dodjemo na fakultet onda obično bude: "Ovaj fakultet je glup, nije uopće kako sam zamišljao a i profesori su dosadni. Da sam barem upisao fakultet u Njemačkoj. Tamo su fakulteti mnogo bolji. Ali šta ću kada mi Zovko nije ćaća pa moram tu studirati. Nema veze. Strpjet ću se još malo, završiti to pa će onda biti dobro." Nakon studija pronađemo prvi posao ali se pokaže da nije baš kao na filmovima, da je uvijek jedno te isto, da

nas ne cijene, da nas ne plaćaju dovoljno itd. Onda govorimo kako ćemo se još malo strpjeti dok otplatimo kredit i dok djeca ne odrastu a onda ćemo biti sretni itd. I tako prođe čitav život u šugavoj sadašnjosti a u očekivanju budućnosti (Godota) koja nikako ne dolazi. (Pozzo i Estragon bi sigurno znali reći par rečenica o tome. Primjenite Beckettovo djelo na gore navedena razmišljanja i vidjet ćete da je ono savršen prikaz ove situacije, nažalost tako tipične za modernog čovjeka. Rancho uvijek živi u sadašnjosti, ne tuži se na prošlost i ne plaši se budućnosti. SAMO SADAŠNJOST, ali pod uvjetom da toj sadašnjosti damo najbolju verziju sebe, da živimo kao da prošlosti nije bilo i kao da budućnost nikada neće ni doći. Bi li Rancho bilo od pomoći da se stalno žalio na to što je odrastao bez roditelja, što mora sve raditi umjesto nekoga drugoga, što nakon što završi fakultet čak i diplomu mora prepustiti nekome drugome i time možda sebi oduzeti ili barem znatno otežati budućnost. Međutim, o tome u filmu nećete kod Rancho niti vidjeti niti čuti ni slovca, niti bi po njegovom ponašanju mogli ikada zaključiti u kako nezavidnoj situaciji se on nalazi. Za razliku od Beckettovih "junaka", Rancho uživa u sadašnjosti i odsudno ju kreira. On ne čeka Godota da mu da smisao života ili kaže kako se ponašati i kako organizirati budućnost. On ne živi za neku buduću sreću i ne odgađa sadašnjost radi bilo kakve utopije nego živi kao da mu sva buduća sreća ovisi o tome koliko sretno i smisleno provede današnji dan - i to je sve što trebamo. Znanstveno je provjereno (u onoj mjeri koliko se to može učiniti) da je budistički monah Ricard (porijeklom Francuz) najsretniji čovjek na svijetu zbog nevjerojatne sposobnosti da pusti misli o prošlosti i budućnosti daleko od sebe i da se u potpunosti uroni u sadašnji moment ko da je to apsolutno sve što postoji i sve što vrijedi (a možda i jest tako). Ovaj ideal je nedvojbeno teško dostići ali mu moramo neprestano težiti.

Ovo nas dovodi do najvažnije stvari vezane uz Rancho i pitanje osobne sreće. A to je spoznaja da smo mi ono što je u našoj glavi. Svijet je onakav kakav je i Kant nas uči da ga nikada nećemo moći spoznati kakav je uistinu nego samo kakav je nama trenutno, kakvim ga mi pravimo. Montaigne, parafrazirajući Epikteta, kaže da ništa nije po sebi dobro ili loše nego ga ljudski mozak i razmišljanje čine dobrim ili lošim. Ono što je nekome tlaka drugome je blagoslov. Kruh kojeg sita osoba neće ni pogledati je utjelovljenje raja ili zemaljske sreće gladnoj osobi. 50 kvadrata stana je nekome zagušljiva rupa a nekome životni san itd. Naše općenito mišljenje i percepcija svijeta oko nas je izravan rezultat naših misli. Ukoliko dopuštamo negativnim mislima da se trajno nastane u našoj glavi, ukoliko u svemu vidimo samo ono što ne valja i stalno tražimo zamjerke a ne dobre strane i naš svijet će biti takav. Razloga za nezadovoljstvo ćemo uvijek naći napretek, ako ih tražimo - zamislite samo koliko ih je Rancho mogao nabrojati - ali isto tako i odličnih stvari ćemo naći u izobilju - AKO IH TRAŽIMO. Neki psiholog je rekao da ako kontrolirate nečiji unutarjni monolog, kontrolirate i njegovo jastvo, njegov karakter. Ukoliko je naš "unutarjni monolog" negativistički mi ćemo svoju "nesreću" nositi sa sobom kud god da krenemo, pa čak i u obećanu nam zemlju Njemačku. Nije bitno gdje smo. Odsudni razlozi za sreću ili nesreću (normalno uz izuzetak osobitih tragedija li djelomično čak i tada) su uvijek u našoj glavi, mi ih kreiramo i svuda nosimo sa sobom.

Rancho je prakticirajući tri prethodna savjeta postavio izvrsne temelje za svoju osobnu sreću ali bi to ipak bilo nepotpuno bez onoga što Aristotel zove *eudaimonia*, osjećaj sreće i zadovoljstva koji proizilazi iz toga što osoba radi ono za što je stvorena, posjeduje vrlinu i osjeća se da se nalazi na "svojemu komadu svemira", tamo gdje pripada i za što je gotovo predestinirana. Rancho je to

prepoznao u sebi, razvio svoj dar do maksimuma i pomogao prijateljima da prepoznaju, probude i razviju ono najbolje u sebi i da tome posvete svoje živote. Ovo je posebno bitan aspekt filma na kojem maturanti moraju obratiti pažnju jer film "Tri idiota" izvrsno predočuje i pozitivne i negativne primjere pravog izbora poziva i životnog poslanja. Na jednom mjestu Rancho kaže prijateljima: "Zamislite da je otac Michaela Jacksona natjerao Michaela da postane boksač a otac Muhameda Alija natjerao Alija da pjeva i pleše! Kakva bi to bila katastrofa?" Četrdeset godina rada, koliko je potrebno da bi čovjek došao u mirovinu, je ogroman period vremena da bi se proveo baveći se nečim što ne volimo, bez obzira koliko novca ili ugleda proizašlo iz toga. Na drugome mjestu Rancho kaže: "Nikada ne trči za uspjehom. Uvijek idi za izvrsnošću a uspjeh će te sam pratiti, čak i sa skinutim hlačama" (što se i obistinjuje u zadnjoj sceni filma). Ali prava izvrsnost u onome što radimo se može postići samo ako je to nešto mnogo više od posla, ako uživamo radeći. Negdje sam nedavno pročitao da se POSAO radi za NOVAC, da se KARIJERA ganja zbog društvenog STATUSA a da samo VOKACIJA (ono što se osjeća kao POZIV) rezultira SREĆOM i ISPUNJENJEM.

Svemu navedenome prethodi učenje, istraživanje i usavršavanje (knjiško, praktično, zanatsko) i tu je jako bitno proanalizirati Ranchovo ponašanje. On uči radi učenja samoga. Kao što smo već rekli, na kraju svoga školovanja nije dobio čak ni diplomu ali je ipak pohlepno učio. Kada bi ga profesori zbog zapitkivanja izbacili sa jednog predavanja on bi jednostavno otišao u susjednu predavaonicu na drugo i slušao njega jer kako on sam kaže: "Znanje je svugdje i svugdje se može naći", ukoliko postoji volja. Znam da ovo zvuči kao "presevanje" (žao mi je što moram baš tu riječ upotrijebiti ali ona najbolje opisuje ovakve patetične rečenice u svim drugim situacijama) ali nije tako. U filmu je to prikazano vrlo uvjerljivo i gledatelj nema nikada takav dojam - kakav ja imam kada pročitam vlastite rečenice u ovom paragrafu. Rancho ima onaj prirodni zdravi stav radoznalog djeteta koje je gladno upoznavanja svijeta, koga sve zanima, koje ima 3000 različitih pitanja i koje izluđuje sve užtogljene, knjiški nastrojene profesore i učitelje diljem svijeta. On stalno uči i odmah pokušava u praksi nešto napraviti s tim. Uči zbog radosti spoznavanja, kao što normalni roditelji imaju djecu zbog

radosti imanja djece a ne zbog nekog budućeg cilja ili pragmatične koristi od te djece. On spaja razna područja u jedno, kombinira različita polja i dokazuje da je inzistiranje na razdvojenosti disciplina, nastalo kao rezultat prosvjetiteljstva, ograničavajući faktor i da znanje uvijek prelazi umjetno postavljene granice između različitih struka. Učenje je poput ogromnog kamena kojeg je teško pokrenuti ali kada je jednom pokrenut kreće se dalje i čak i ubrzaje relativno lako i uz malo napora. Što više znamo o nečemu utoliko nam to postaje zanimljivije i lakše jer se mozak navikava na primanje informacija određene vrste. Što više

upoznajemo književna djela to više možemo uživati u njima, povlačiti više paralela sa realnim životom, učiti iz njih i u konačnici cijeliti virtuoznost pisca. Isto vrijedi i za sport ili bilo koji posao. Morate znati koliko je umijeće potrebno za nešto što izvede Ronaldo, za Federerov backhand ili za košarkašku tricou sa 7-8 metara da biste mogli ispravno ocijeniti genijalnost tih poteza. Što više znate o tome više ćete to cijeliti i više ćete uživati u tome, a što više uživate u tome više ćete se time i baviti i brže napredovati. Tako se stvara pozitivno kolo koje nas nezaustavljivo vodi naprijed i koje je preduvjet i sretnog života i osobne sreće. Nažalost, oko nas je vrlo često takvo isto kolo ali u negativnom pravcu. Malo znamo o nečemu pa nam je to dosadno, a kada je dosadno malo vremena provodimo time a kada provodimo malo vremena onda i nazadujemo i ne volimo to. I škola i gomila radnih mjesta su izvrstan primjer za to. Ne dopustite da se to dogodi vama jer je to jedna od stvari koje neupitno spadaju u "zonu 1" tj. u ono na što mi možemo utjecati i što mi svjesno

stvaramo ili rušimo. To je jedna od stvari za koje nikoga drugoga ne možemo i ne smijemo kriviti, a koja je od presudne važnosti za kvalitetu našeg života.

Rancho je neupitno osebujan lik koji utjelovljuje aristotelovsku vrlinu u svakom pogledu a tako je običan. Beskompromisno posvećen sebi, radu, ljubavi i prijateljima Rancho nalazi vremena za sve što je bitno istovremeno izbjegavajući bilo kakve šablone po pitanju obrazovanja, vjere, rada, odnosa prema drugima, prijateljstva. Ovaj rijetko simpatični i uspjeti lik utjelovljuje model sretnog i zadovoljnog čovjeka koji je samo svoj u svemu i koji suvereno vlada svojom "zonom 1", slažući prioritete kao kakav filozof ali ostajući simpatično i vjerodostojno ljudsko biće. On je najbolji student ali ga stalno izbacuju van, uči i radi iznimno mnogo ali se izvrsno i često zabavlja a povremeno i napije s prijateljima, biva gotovo izbačen s fakulteta zbog poštenja i osobnog integriteta ali ne oklijeva uvući se na prijevaru na tuđu svadbu noseći praznu kovertu da bi se s prijateljima pošteno najeo. Sve skupa, nikakav svetac, nikakav nedostižan nebeski ideal, nikakav sterilni knjiški moljac odvojen od normalnog života nego osoba od krvi i mesa, čovjek sa velikim "Č", Čovjek kojeg je Diogen tražio lampom po ulicama Atene i film o takvome čovjeku je vrijedno pogledati ne jednom nego više puta. Redatelj je uspjelo tako divno i nenapadno ispreplesti pametne i smiješne dijelove filma tako da cjelina izvrsno funkcionira iako je prilično duga i radnja relativno sporo kreće, ali kada se zahukta upecani ste. Pri drugom gledanju film je, ukoliko vam se imalo sviđa prvi puta, još mnogo bolji jer možete pohvatati suptilne nijanse i šale koje je nemoguće sve posložiti i zapamtiti pri jednom gledanju a kojih ima na tone. Šale su pažljivo raspoređene tijekom čitavog filma i kreću se od vizualnih, preko jezičnih do intelektualnih, ali bitno je da nikada ne prelaze u pametovanje ili pretencioznost bilo koje vrste. Sveukupno, izvrsno ukomponirana mješavina komičnih i poučnih dijelova i vrlo vjerojatno jedan od boljih filmova koje ćete pogledati u skorije vrijeme.

B.M.

AAL IZZ WEELL!